

SELITYS

7.1.2025

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Pyhäjärvenkatu 5 B, 2 krs.

33200 TAMPERE

Prosessiosoite: pirkanmaa@sll.fi

Vastaanottaja:

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Raatihuoneenkatu 1

13100 Hämeenlinna

hameenlinna.hao@oikeus.fi

ASIA: Diaarinumero: 2018/03.04.04.04.24/2024. Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry:n selitys Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) 25.11.2024 antamaan lausuntoon koskien toimintaa kiinteistöllä Luikka 8:1 Vesilahdella.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin (vireillepanija) vaatimus 1: Hallinto-oikeus kumoaa ELY-keskuksen valituksenalaisen 6.8.2024 annetun päätöksen asiassa PIRELY/10184/2020, jolla se hylkää Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry:n tekemän pakkokeinon (LSL 1996/1096 §57) vireillepanon ja vaatii ELY-keskusta ryhtymään vireillepanossa vaadittuihin toimiin.

ELY-keskuksen vastaus: ELY-keskus katsoo, että vaatimus päätöksen kumoamisesta tulee hylätä. ELY-keskus viittaa valituksenalaisen päätöksen perusteluihin. Valituksessa ei ole esitetty sellaista uutta selvitystä tai perusteluja, joiden perusteella asiaa tulisi arvioida toisin kuin valituksen alaisessa päätöksessä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vastine: Vireillepanija katsoo, että ELY-keskuksen päätös ei perustu riittäviin selvityksiin (hallintolaki § 31). Alueella on useiden direktiivilajien LLP:itä, joiden rajausta ja kokoa ELY-keskus pitää itsekin epäselvänä. Selvitysvelvollisuus on nimenomaan asiassa toimivaltaisella viranomaisella, toisessa hengessä kuin ELY-keskuksen johtopäätösten muotoilusta käy ilmi. ELY-keskus on luonnonsuojelulain valvontaviranomainen. Näin ollen ELY-keskuksella *ei ole ollut käytössään riittäviä tietoja, jotta se olisi voinut todeta, että perusteita toiminnan keskeyttämiselle luonnonsuojelulain näkökulmasta ei ole.* Asiassa esitettyjen selvitysten perusteella epäilyä tiukasti suojeltujen luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikkenemisestä tai häviämisestä ei voida sulkea pois. Asiassa

jää siis merkittävä epävarmuus samoin kuin KHO:2022:67 (32) ja KHO:2016:148. *Tämä on se kynnys, minkä ylittymisestä muutoksenhakija hakee hallintotuomioistuimen arviota.*

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vaatimus 2: Valituksessa vaaditaan tarkastelujakson pidentämistä liito-oravan osalta kymmeneen vuoteen Metsähallituksen käytännön mukaisesti, koska seurantajakson alusta vuodesta 2021 liito-oravaa on jatkuvasti häiritty vuoteen 2024 asti ja häirintä alueella jatkuu edelleen häiriten ja heikentäen liito-oravan elinmahdollisuuksia ja paluuta alueelle (KHO 2451/2023, EUT C/477/19).

ELY-keskuksen vastaus: ELY-keskuksen käsityksen mukaan valituksessa viitatuista oikeuskäytännöstä tai muustakaan käytettävissä olevasta tiedosta ei voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että liito-oravan osalta tulisi soveltaa kymmenen vuoden seuranta-aikaa. Luontodirektiivin liitteen IV a tiukasti suojellun lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen käsite kattaa myös lisääntymis- ja levähdyspaikat, joilla eläinlaji ei enää ole, jos on riittävän todennäköistä, että kyseinen laji palaa näille lisääntymis- ja levähdyspaikoille. Vireillepanossa ja valituksessa on käsitelty laajasti hankealueen ulkopuolella mahdollisessa liito-oravan elinympäristössä tapahtuneita hakkuita. ELY-keskuksen käsityksen mukaan hankealueen ulkopuolella tapahtuneet toimenpiteet eivät vaikuta vireillepanon kohteena olevan toiminnan edellytysten ja luonnonsuojelulain mukaisuuden arviointiin, eikä ELY-keskus pidä aiheellisenä ottaa kantaa näihin toimiin tässä yhteydessä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vastine: Vireillepanijat haluavat I) tarkentaa vaatimusta liito-oravan tarkkailuajan pidentämisestä ELY-keskuksen määrittämästä viidestä vuodesta (alkaen vuodesta 2020). Tähän liittyen vireillepanijat vaativat, että II) *tuomioistuin toteaa myös aiempien tapahtumien liitynnästä nyt kyseillä olevaan asiakokonaisuuteen* - ELY-keskuksen näkökulma asiassa on, että nyt käsitellään vain hankealuetta ja sitä koskevaa vireillepanoa ja vain yhtä asiakokonaisuutta. ELY-keskuksen käsityksen mukaan hankealueen *ulkopuolella* tapahtuneet toimenpiteet eivät vaikuta vireillepanon kohteena olevan toiminnan edellytysten ja luonnonsuojelulain mukaisuuden arviointiin. Vireillepanijat kiistävät tämän ja toteavat myös ulkopuolisten tapahtumien vaikuttavan liito-oravan elinmahdollisuuksiin ja elinpiiriin, joka on laajempi kuin hankealue. Edelleen tähän liittyen III) laki velvoittaa viranomaista pitämään liito-oravan kannat suotuisalla suojelutasolla, mikä tarkoittaa sitä, että pitkällä aikavälillä liito-oravakanta pystyy säilymään elinvoimaisena luontaisessa ympäristössään (Kallio, 2001, Suotuisa suojelutaso luonnonsuojeluoikeudessa). Liito-oravan kanta on kymmenessä vuodessa vähentynyt 30 %:lla. Yhdenkin elinpiirin säilyminen on siis merkityksellistä.

Vireillepanijat esittävät tässä osiossa oikeusistuimien linjauksia tarkkailuaikoihin liittyen sekä hankealueen ulkopuolisilla, välittömässä läheisyydessä olevilla alueilla tapahtuneita asioita, joilla on

erittäin paljon merkitystä hankealueella liito-oravan elinpiiriin ja LLP-paikkoihin - toisin kuin ELY-keskus tulkitsee.

Kohta I) Liito-oravan tarkkailuajoista ja tilapäisesti tyhjentyneestä elinpiiristä Euroopan Unionin tuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus ovat linjanneet seuraavasti:

EUT C-477/19:

Kohta 30: Sama päätelmä ilmenee tämän tuomion 15 kohdassa mainituista komission ohjeista, joissa täsmennetään, että levähdyspaikkoja, jotka määritellään eläimen tai eläinlauman tai -parven säilymisen kannalta olennaisiksi vyöhykkeiksi, kun ne eivät ole aktiivisia, ”on suojeltava myös silloin, kun niitä ei käytetä mutta on kohtuullisen todennäköistä, että kyseinen laji palaa näille – – paikoille”.

Kohta 31: Näin ollen on katsottava, että siitä asiayhteydestä, johon luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohta kuuluu, ilmenee, että levähdyspaikkoja, joilla suojeltu eläinlaji ei enää elä, ei saa heikentää tai hävittää, jos kyseiset lajit *saattavat palata* näille alueille.

Kohta 36: Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettu levähdyspaikkojen käsite kattaa myös levähdyspaikat, joilla jokin kyseisen direktiivin liitteessä IV olevassa a alakohdassa mainittu suojeltu eläinlaji, kuten *Cricetus cricetus* (eurooppalainen hamsteri), ei enää elä, jos on riittävän todennäköistä, että kyseinen laji palaa näille levähdyspaikoille, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.

KHO 2451/2023:

Kohta 38: Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan liitteen IV tiukasti suojellun lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen käsite kattaa myös levähdyspaikat, joilla eläinlaji ei enää ole, jos on riittävän todennäköistä, että kyseinen laji palaa näille levähdyspaikoille. Tämä tulkinta soveltuu myös liito-oravaan. *Tästä seuraa se, ettei mitään lakiin perustumattomia seuranta-aikoja tule soveltaa.*

Direktiivilajien LLP:t ovat tiukasti suojeltuja niin kauan, kuin lajien niille palaaminen on ”kohtuullisen todennäköistä” (EUT) ja ”riittävän todennäköistä” (KHO). Vireillepanijat huomauttavat, että ELY-keskuksen päättämä *viisi vuotta ei riitä odotusajaksi liito-oravan palaamiselle*, etenkin kun ELY-keskus katsoo viiden vuoden seuranta-ajan alkaneen vuodesta 2020, minkä jälkeen *häirintä hankealueen ulko- ja sisäpuolella* on todistettavasti ollut nykyhetkeen asti laaja-alaista, jatkuvaa ja merkittävää haittaa aiheuttavaa sekä liito-oravan elinpiiriin että sen havainnoinnin kannalta. Toisin sanoen liito-oravan elinpiirillä tapahtunut häirintä ja LLP-paikkojen heikentäminen on

vireillepanijoiden peruste sille, miksi liito-oravan tarkkailuaikaa on jatkettava nykyistä ELY-keskuksen määrittämää viittä vuotta pidempään.

Kohta II) Vireillepanijat vaativat hallinto-oikeutta ottamaan kantaa siihen, että ELY-keskus huomioi myös hankealuetta laajemman kokonaisuuden - hankealuetta ympäröivillä alueilla tapahtuneiden liito-oravan elinpiirin heikentämistoimien liitännän nyt käsiteltävään pakkokeinon vireillepanon hylkäyspäätökseen - levähdys- ja lisääntymispaikkojen *toiminnallisuuden* säilyttämisen näkökulmasta.

LLP-paikkojen heikentämisestä ja toiminnallisuudesta [Komission tiedonanto Ohjeasiakirja luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta - Publications Office of the EU](#) toteaa:

s. 38 2.3.4 alakohta c) Heikentymisen käsite: "Heikentyminen" voidaan määritellä lisääntymis- tai levähdyspaikan fyysiseksi heikkenemiseksi. Toisin kuin hävittäminen, heikentyminen voi tapahtua myös hitaasti ja asteittain ja siten vähentää alueen tai paikan toimivuutta. Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohtaa sovelletaan, jos on mahdollista todeta selvä syy-seuraussuhde ihmisen suorittaman yhden tai useamman toimen ja lisääntymis- tai levähdyspaikan heikentymisen välillä.

s. 38 (2–61) Luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohtaan tai 1 artiklaan ei sisälly "heikentymisen" määritelmää, vaikka termi esiintyy muissa direktiivin säännöksissä (esim. 6 artiklan 2 kohta).

s. 38 (2–62) Yleisesti ottaen heikentyminen voidaan määritellä elinympäristön (tässä tapauksessa lisääntymis- tai levähdyspaikan) fyysiseksi heikkenemiseksi. Toisin kuin häviäminen, heikentyminen voi tapahtua hitaasti ja asteittain ja siten vähentää alueen tai paikan toimivuutta. Heikentyminen ei näin ollen välttämättä välittömästi johda alueen tai paikan toimivuuden menettämiseen. Se kuitenkin heikentää alueen toimivuutta ekologisten tekijöiden laadun tai määrän osalta ja saattaa ajan mittaan johtaa toimivuuden täydelliseen menettämiseen. Liitteessä IV olevassa a kohdassa lueteltujen lajien laajan kirjon vuoksi tietyn lisääntymis- tai levähdyspaikan heikentymistä on arvioitava tapauskohtaisesti. 78 Asia C- 103/00, komissio v. Kreikka, 27 kohta.

s. 39 (2–63) Kun pyritään tunnistamaan syyt, jotka johtavat lisääntymis- tai levähdyspaikkojen toimivuuden heikentymiseen tai jopa menettämiseen, ja välttämään niitä, on tärkeää määrittää selkeät syy-seuraussuhteet ihmisen suorittaman yhden tai useamman toimen ja lisääntymis- tai levähdyspaikan heikentymisen tai tuhoutumisen välillä. *Heikentymisen syy voidaan paikantaa lisääntymis- tai levähdyspaikan sisä- tai ulkopuolelle tai mahdollisesti jopa etäämmälle. Tällaisia syitä ja toimia on valvottava siten, että alueiden heikentyminen ja tuhoutuminen voidaan välttää. Viranomaisilla on oltava selkeä käsitys näistä syistä, jotta ne voivat ryhtyä asianmukaisiin toimiin ja välttää alueen heikentymisen tai tuhoutumisen.*

s. 39 (2–64) Näin ollen suojeltujen lajien elinympäristöä suoraan tai välillisesti heikentävän tai vahingoittavan toiminnan salliminen voi merkitä 12 artiklan 1 kohdan rikkomista, kuten unionin tuomioistuin on todennut asiassa C- 340/10 antamassaan tuomiossa. Unionin tuomioistuin totesi tässä asiassa, että liiallinen vedenotto ja muu vahingollinen toiminta Paralimni-järven läheisyydessä vaikuttivat huomattavan haitallisesti Kyproksen ruohokäärmeen elinympäristöön ja kyseisen lajin säilymiseen erityisesti kuivuuden koettelemina vuosina. Hyväksyessään tämänkaltaisen toiminnan Kypros ei ollut noudattanut 12 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan.

s. 39 (2–65) Jotta voidaan määritellä ”heikentymisen” rajat, 12 artiklan 1 kohdan d alakohtaa on tarkasteltava kokonaisuutena. Direktiivin 12 artiklan tarkoituksena on ottaa käyttöön liitteessä IV olevassa a kohdassa lueteltujen lajien tiukka suojelujärjestelmä. Lisäntymis- ja levähdyspaikkojen nimenomainen suojelu lajien suojelun lisäksi ilman ”tahallisuuden” edellyttämistä osoittaa, että *näille alueille annetaan direktiivissä suuri merkitys. Tämä lisäntymis- ja levähdyspaikkojen erityinen suojelu heikentämiseltä tai hävittämiseltä liittyy selvästi näiden paikkojen keskeiseen tehtävään, joka on tarjota kaikki tarvittavat edellytykset, jotta tietty eläin (tai eläinryhmä) voi lisääntyä tai levätä alueella.*

s. 39 (2–66) Esimerkkejä toimista, jotka voivat johtaa 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettuun heikentymiseen: - Rupimannerin (*Triturus cristatus*) tai muun tiukasti suojellun sammakkoeläimen kutualueen osien täyttämisen vähentää (kokonaisuutena) kutualueen toimivuutta lisäntymispaikkana. - Pellon syväkynä heikentää hamsterin pesäluolaston osien toimivuutta lisäntymis- ja levähdyspaikkana. - Infrastruktuurihankkeet sellaisen joen varrella, joka on sammen (*Acipenser sturio*) tai muun tiukasti suojellun kalalajin lisäntymis- ja levähdyspaikka. - Maan kuivatus tai muu toiminta aiheuttaa hydrologisia muutoksia, jotka vakavasti vaarantavat elinympäristön ekologiset ominaisuudet ja vaikuttavat siten Kyproksen rantakäärmeen (*Natrix cypriaca*) kantaan (ks. 2–33 kohta). - Sellaisten kuolleiden tai kuolevien puiden hakkuu tai keruu, jotka ovat tärkeitä elinympäristöjä tietyille tiukasti suojelluille puissa eläville kuoriaislajeille (kuten *Buprestis splendens*, *Cucujus cinnaberinus*, *Phryganophilus ruficollis* ja *Pytho kolwensis*). - Talojen, loma-asuntojen, teiden ja muiden infrastruktuurien rakentaminen sekä valosaaste tai kalastustoiminta valekarettikilpikonnien (*Caretta caretta*) lisäntymisalueilla tai niiden lähiympäristössä.

Tämän lisäksi liito-orava on tiukasti suojeltuna lajina *erityisesti suojeltu* luontodirektiivin 12 artiklan 2.3.2 b) kohdan kautta: kiellettyä on näiden lajien tahallinen häiritseminen erityisesti niiden lisäntymis-, jälkeläistenhoito-, talvehtimis- ja muuttoaikana.

Vireillepanijat kertaavat lyhyesti seuraavassa liito-oravan elinpiirin ja LLP-paikkojen heikentämisestä, häiritsemisestä ja tuhoamisesta koskevia näyttöä tukevia todisteita Luikan alueella (todennettavissa esimerkiksi metsänkäyttöilmoituksista, ilmakuvista, paikan päällä otetuista kuvista sekä vieraillemalla kohteissa):

Elinvoimaista, suullisten tiedonantojen mukaan jo 1980-luvulta asti tunnettua liito-oravan elinpiiriä, LLP-paikkoja ja kulkureittejä on heikennetty, häiritty ja tuhottu hankealueen välittömässä läheisyydessä jo vuonna 2017. Tuolloin päätehakkuussa tuhoutui liito-oravan todennettu LLP-paikka 390 metrin päässä hankealueesta samoin kuin siihen liittynyt yleiskaavaan merkitty liito-oravan kulkureitti. Liito-oravan LLP-paikkaan viitataan myös Luikan hankkeen YVA:ssa, joten *tieto liito-oravan elinpiiristä hankealueella ja lähialueilla oli jo lupaa haettaessa*. Yllätyksenä liito-oravan LLP-paikat hankealueella eivät siis tulleet kenellekään osapuolelle.

Vuosina 2020–2022 liito-oravaa on toistuvasti *häiritty lisääntymisaikana valo- ja melusaasteella* ajamalla kirkkain valoin varustetulla motolla pimeään aikaan muutamien metrien päästä tiedossa olevista liito-oravan LLP-paikoista. Moto on käyttänyt kulkureittiä neljä kertaa vuorokaudessa hankealueen poikki tehdessään UPM:n harvennushakkuut Luikan kiinteistöllä ja kerätessään hankealueen ulkopuolisilta alueilta kaadetut puut - muun muassa FCS/PEFC sertifikaatin vastaisesti alueilta kaadetut *kaikki* haavat, jotka KAER OY:n koira merkkasi liito-oravan LLP- ja ravintopuiksi. Asian vakavuutta ja vaikuttavuutta hankealueeseen korostaa se, että lain mukaan kyse oli itse asiassa luonnonsuojelurikoksesta vuonna 2020, jossa UPM tuhosi liito-oravan LLP-paikkojen puuston ja kulkureittejä nyt kyseessä olevan hankealueen viereisiltä metsäpalstoilta.

Lisäksi vuonna 2020 ELY-keskuksen virheen takia KAER OY:n hankealueella todentamat LLP-paikat jäivät ilmoittamatta LajiGIS-järjestelmään, mikä johti siihen, että hankealueen viereisiä yksityismetsiä päätehakattiin tai harvennettiin huomioonottamatta tai kartoittamatta lainkaan liito-oravan elinpiiriä, kulkureittejä ja LLP-paikkoja hankealueella tai toimenpiteiden kohteiksi joutuneilla metsäpalstoilla. Harvennushakkuu ulottui lyhimmillään 25 metrin päähän ja avohakkuu alle 100 metrin päähän lähimmästä LLP-paikan suojarajauksesta. Suositus puskurialueeksi on vähintään sata metriä LLP-paikasta - mikä ei toteutunut kummassakaan tapauksessa. Aiempi suositus on ollut jopa 150 metriä. Alueella oli ennen hakkuuta tehty useiden eri silminnäkijöiden erillisiä ja eri vuodenaikoina tapahtuneita havaintoja liito-oravista (nimet vireillepanijoilta).

Vuosina 2023–2024 hankealueen läheisyydessä tehtiin useampia usean hehtaarin avohakkuuta alueille, jossa oli aiemmin liito-oravan mahdollinen elinpiiri ravintopuineen sekä puustoiset kulkuyhteydet jo aiemmin varsin sirpaloituneeseen metsäalueeseen. Häirintä siis jatkuu edelleen.

Edellä esitetystä huolimatta ELY-keskuksen käsityksen mukaan “hankealueen ulkopuolella tapahtuneet toimenpiteet *eivät* vaikuta vireillepanon kohteena olevan toiminnan edellytysten ja luonnonsuojelulain mukaisuuden arviointiin”. Vireillepanijat toistavat - tämä ei pidä paikkaansa, ja oikeuden tulee ottaa kantaa näiden asioiden *liitántään* pakkokeinon vireillepanoon liittyen.

Vireillepanijat huomauttavat lisäksi, että ELY-keskuksen tulee valvoa luontodirektiivillä tiukasti suojeltujen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ja niihin liittyviä välttämättömiä kulkuyhteyksiä,

joka turvaa lajin LLP-paikan toiminnallisuutta. ELY-keskuksen virheen vuoksi liito-oravan LLP:tä on heikennetty ja hävitetty aiemmin hakkuilla. *Tähänastiset heikentämiset hankealueella ja sen ulkopuolella eivät oikeuta heikentämään niitä nyt lisää sallimalla hankkeen vaiheittamissuunnitelman aloittaminen*, vaan LLP on lailla suojeltu niin kauan kuin on riittävän todennäköistä, että liito-orava palaa paikalle. LLP-paikka on lailla suojeltu myös lepakkojen tapauksessa eli kunnes lepakoiden osalta kattavampi kartoitus on tehty sekä viitasammakon osalta, jossa jo todettujen LLP-paikkojen seuranta jatkuu. Vaiheittamissuunnitelman aloittaminen hankealueella heikentäisi ja jopa tuhoaisi siis myös muiden direktiivilajien kuin liito-oravan LLP-paikat.

Edelliseen liittyen vireillepanijat huomauttavat, että ELY-keskuksen käsityksen mukaan hankealueelta 900 metrin päässä Natura-alueella Onkemaenjärvellä pesivät linnut häiriintyvät kallioperän räjäyttelystä - tämä on totta. ELY-keskus rajasi hankkeen ympäristöluvassa tästä syystä räjäytystoiminnan lintujen pesimäajan ulkopuolelle. Toisaalta ELY-keskus on sitä mieltä, että liito-oravan LLP-paikkoja eivät heikennä tai häiritse kallioperän räjäyttely ja maa-aineksen murskaaminen 30 metrin etäisyydellä, vaan kyseinen suojavyöhyke (30 metriä säteeltään olevat toisistaan irralliset ympyrät) on riittävä etäisyys liito-oravan hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi sekä LLP-paikkojen heikkenemisen estämiseksi. Tämä on ELY-keskukselta väite, jota nykyinen tutkimusnäyttö ei tue (lähdeaineisto vireillepanijoilta). Vireillepanijat toteavat, että edellä mainittu valosaaste valekarettikilpikonnien tapauksessa (Komission tiedonanto s. 39 (2–66)) on hyvin verrannollinen melusaasteeseen, joka lainvastaisesti heikentää, häiritsee ja lopulta tuhoaa liito-oravan LLP-paikan ja sen toiminnallisuuden.

Ad absurdum: ELY-keskuksen tulkintaa edellä mainitusta voisi verrata tilanteeseen, jossa kotirauha koskee vain ihmisen lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, joka määriteltäisiin sängyksi. Muualla makuuhuoneessa tapahtuva kotirauhan häirintä, esimerkiksi musiikin soittaminen kovaäänisesti sängyn vieressä, ei ELY-keskuksen tulkinnan mukaan häiritsisi sängyssään makaavan ihmisen kotirauhaa. LLP-paikassaan makaava ihminen on todennäköisesti varsin toista mieltä. ELY-keskuksen absurdin tulkinnan mukaan juuri näin asiat kuitenkin olisivat 30 metrin päässä räjäyttely- ja kivenmurskaustoiminnasta olevalla liito-oravalla. Vireillepanijat toivovat, että oikeusistuin velvoittaisi ELY-keskusta tukeutumaan päätöksenteossaan myös tuoreimpaan tutkimustietoon, jonka mukaan vaiheittamissuunnitelmassa esitetyt liito-oravan suojavyöhykkeet ovat täysin riittämättömät (lähdeviitteet vireillepanijoilta). Asiaa lähdeviitteineen tarkemmin avattu vireillepanijoiden kevättraporteissa vuosilta 2021 ja 2022, jotka toimitettu ELY-keskukselle. Ottaen huomioon alueen kokonaistilanteen, on huomattava, että hankealueella olevien liito-oravien LLP-paikkojen merkitys on entisestään kasvanut.

Vireillepanijat haluavat myös huomauttaa, että ELY-keskus on säännönmukaisesti jättänyt kommentoimatta hankealueelle suunniteltua louhoksen vesitalouden suunnitelmaa maankallistuksista ja vesien johtamisesta, vaikka niiden toteutuessa viitasammakon LLP-alueelle ei kulkeutuisi enää kevään lumensulamisvesiä hankealueen rinteiltä, mikä sellaisenaan hävittäisi

viitasammakon LLP-paikat. Vireillepanijat pyytävät oikeudelta kannanottoa ELY-keskuksen toimintaan -miksi osa valituksen alaisista asioista ei ansaitse tulla edes kommentoitavaksi, vaikka haitta tässäkin ilmeinen ja lainvastainen.

Vrt. edellä mainitun Komission [Komission tiedonanto Ohjeasiakirja luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta - Publications Office of the EU](#) s. 39 - Maan kuivatus tai muu toiminta aiheuttaa hydrologisia muutoksia, jotka vakavasti vaarantavat elinympäristön ekologiset ominaisuudet ja vaikuttavat siten Kyproksen rantakäärmeen (*Natrix cypriaca*) kantaan (ks. 2-33 kohta).

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vaatimus 3: Muutoksenhakija vaatii lepakoiden LLP-paikkojen ja talvehtimipaikkojen tarkempaa selvittämistä, koska hankealueesta on kartoitettu murto-osa (5 %) yhteensä parin talvikuukauden ajalta vuonna 2023 ja jo tällä erittäin pienellä otoksella saatiin havainto pohjanlepakosta tammikuussa - aikana, jolloin lepakot eivät johtavien asiantuntijoiden mukaan lennä pitkiä matkoja.

ELY-keskuksen vastaus: ELY-keskus viittaa valituksenalaisen päätöksen perusteluihin ja hankkimaansa Luonnontieteellisen keskusmuseon asiantuntijalausuntoon. Hankitun selvityksen perusteella alueella ei ole lepakaille *sellaista* merkitystä, että laajemman selvityksen edellyttäminen olisi perusteltua. Valituksessa on viitattu Eurobats-sopimuksen (Sopimus Euroopan lepakoiden suojelusta) mukaisiin tärkeisiin lepakoiden ruokailualueisiin. Lepakoiden suojelua koskevat kansainväliset velvoitteet on pantu täyteen luonnonsuojelulailla. Luonnonsuojelulain mukaan lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat suojeltuja. Muutoksenhakijan tulkinta potentiaalisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteydessä olevien ruokailualueiden suojelusta on huomattavasti tätä laajempi. ELY-keskus ei voi asettaa toiminnalle laajempia rajoitteita kuin luonnonsuojelulaista tai muusta lainsäädännöstä seuraa.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vastine: Vireillepanijat toteavat, että ELY-keskuksen näkemys - "hankitun selvityksen perusteella alueella ei ole lepakaille sellaista merkitystä, että laajemman selvityksen edellyttäminen olisi perusteltua" - perustuu kokonaisuudessaan ulkopuoliseen asiantuntija-arvioon. Lausunnon antanut Tidenberg ei ole vierailut hankealueella. Vireillepanijat huomauttavat, että myöskään ELY-keskuksesta kukaan asiaa arvioivista tahoista ei ole käynyt hankealueella.

Sen sijaan alueella on käynyt *useita kertoja* kaksi lepakoihin erikoistunutta tutkijaa, lepakkotutkija, MTT Terhi Wermundsen sekä biologi, FM Ville Vasko. Lisäksi hankealuetta on konsultoinut puhelimitse, kuvin ja muine materiaaleineen ja biologi, FM Maria Kankon antaman suullisen tiedon perusteella lepakkotutkija, FT Anna Blomberg. Vireillepanijat huomauttavat, että ELY-keskus ei ole

ottanut näiden kolmen ansioituneen tutkijan asiantuntijalausuntoja huomioon mitenkään vaan tukeutuu päätöksenteossaan ainoastaan Tidenbergin lausuntoon. Vireillepanijat esittävät seuraavassa ydinkohdat Wermundsenin, Vaskon ja Blombergin kanssa käydyistä lukuisista keskusteluista näytöksi, jotka tukevat vireillepanijoiden väitettä alueen merkityksellisyydestä myös lepakoille sekä lisätutkimusten tarpeesta.

Lepakkotutkija Wermundsen on tehnyt alueesta esikartoituksen (Esiselvitys lepakoiden esiintymisestä Vesilahdessa Luikka 922-409-8-1), jossa lausuu hankealueen merkityksestä lepakoille: "Lepakkokartoituksen tarkoituksena oli selvittää, onko hankealueella lepakoita. Kartoituksen tuloksena havaittiin, että hankealuetta käyttää ruokailualueenaan 3–4 lepakkolajia. Lisäksi alueella on lepakoille sopivia päiväpiilopaikkoja (puunkolot ja kaarnanaluset) ja louhikkoja, joissa lepakot voivat talvehtia (kuva 5 ja kuva 6). Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen (2012) kartoitusohjeen mukaan Eurobats-sopimuksen suojeleman tärkeän ruokailualueen kriteerejä ovat, että alueella saalistaa monta lajia ja että siellä tai sen läheisyydessä on potentiaalisia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. *Nämä kriteerit täyttyvät hankealueella.*" Lisäksi MTT Wermundsen suosittelee hankealueelle lisätutkimuksia lepakoiden osalta.

Biologi Vasko asensi alueelle kaksi detektoria, joilla lepakoiden mahdollista talvehtimista alueella seurattiin talvella 2022–2023. Detektoreissa oli useita pitkäaikaisia toimintahäiriöitä talven mittaan, lisäksi detektorit kattoivat hankealueen *pinta-alasta ainoastaan 5 %*. Tästä huolimatta Vasko totesi 5.7.2023 päivätyssä sähköpostissaan seuraavaa:

"Tässä havaintokooste molemmista laitteista. Vain ykköslaitteessa oli talviaikainen havainto. Kakkoslaite vaikutti *myös* olleen toimimatta melko pitkän ajan helmi-maaliskuussa (harmaat alueet taulukossa = data puuttuu). Huhtikuun havainnoista ei voi minusta päätellä juuri mitään, tuohon aikaan lepakoiden kuuluukin olla jo lennossa. Tärkein tässä on ehdottomasti se yksi tammikuinen pohjanlepakko, siihen teidän kannattaa keskittyä. Vaikka on vain yksi havainto, niin kertoohan se jotain. *Ei meilläkään sen isompia määriä ollut talvitutkimuksessa.*"

Vireillepanijat lisäävät suullisena tiedonantona 11.12.2022: biologi Vasko totesi paikan päällä detektoreita kiinnittäessään, että alue näyttää todella potentiaaliselta paikalta lepakoiden talvehtimiseen.

Biologi, FT Anna Blomberg vastasi sähköpostissaan 21.11.2022 seuraavaa:

"Alue vaikuttaa tosi hienolta ja kuvien perusteella *varmasti soveltuisi myös lepakoiden talvehtimiseen*, mutta valitettavasti tilanne on meidän osalta tämä (= heidän tutkimusryhmällään ei ole mahdollista lainata laitteita). Jos ette vielä ole kokeilleet, niin Suomen lepakkotieteelliseltä yhdistykseltä on tosiaan ainakin ennen voinut pyytää lausuntoa tilanteissa, joissa jokin hanke uhkaa lepakoita. Lisätietoa saa varmasti yhdistyksen puheenjohtajalta Eeva-Maria Tidenbergilta."

Biologi Kankon puheluissa Anna Blombergin kanssa on käyty läpi alueelta tallennettuja kuvia ja karttoja, ja vireillepanijat toteavat suullisena tiedonantona, että Anna Blomberg on näiden puheluiden yhteydessä *todennut alueen soveltuvan lepakoiden talvehtimiseen erinomaisesti*.

Vireillepanijat muistuttavat lisäksi, että *direktiivilajin LLP:t ovat suojeltuja riippumatta lajin yksilöiden lukumäärästä paikalla*. Tämäkin selviää komission ohjeesta sivulta 32: "(2-50) Unionin tuomioistuin selvensi myös asiassa C- 441/17 antamassaan tuomiossa (joka koski eräiden liitteeseen IV sisältyvien puissa elävien kuoriaisten, erityisesti lajien *Buprestis splendens*, *Cucujus cinnaberinus*, *Phryganophilus ruficollis* ja *Pytho kolwensis*, suojelua Białowieżan metsän alueella Puolassa), että luontodirektiivin 12 artiklassa olevia kieltoja sovelletaan *riippumatta tiukan suojelun piiriin kuuluvien lajien yksilöiden lukumäärästä*."

Edellisten lisäksi Ympäristöministeriön juristi Pasi Kallio ja SLL:n oikeusasiantuntija Satu Keski-Lusa ovat lausuneet asiaan liittyvissä puhelinkeskusteluissa ja sähköposteissa seuraavaa: "*Laki ei edellytä, että havaitsijan tulisi osoittaa LLP-paikka 100 % luotettavuudella, jotta LLP-paikan hävittämisen uhka voidaan estää*." Tämä vaikuttaa kuitenkin olevan Elyn tulkinta asiasta. Vireillepanijat kiistävät tämän ELY-keskuksen tulkinnan ja toteavat, että lepakoiden LLP-paikat kesä- ja talviaikaan ovat kolmen asiantuntijan toimesta todetut ja hankealueen lisätutkimusten tarpeesta on siten kiistaton näyttö.

Vireillepanijat huomauttavat, että lepakoiden osalta selvitysvelvollisuus on asiassa toimivaltaisella viranomaisella - ELY-keskuksella. Luonnontieteellisen museon hankealueella käymättömän asiantuntijan yksittäinen lausunto ei ole painoarvoltaan riittävä kumoamaan *kolmen* ansioituneen lepakkotutkijoiden arvioita sekä eri vuodenaikoina saatua mittausdataa hankealueelta. *Asiassa jää siis tältäkin osin merkittävä epävarmuus (samoin kuin KHO:2022:67 (32) ja KHO:2016:148). Tämä on edelleen se kynnys, minkä ylitymisestä muutoksenhakija hakee hallintotuomioistuimen arviota*. Ely-keskus viittaa oikeuskäytännössä vakiintuneeseen selvitysvelvollisuuden täyttämisen tasoon, ja katsoo sen täyttyneen tässä tapauksessa. Vireillepanijat kiistävät tämän ja viittaavat edellä esittämäänsä vastanäyttöön ja kolmen ansioituneen lepakkotutkijan lausuntoihin, joista kaksi on käynyt hankealueella useita kertoja. Vaikka lepakoiden talvehtimispaikkoja on haasteellista tutkia ja paikantaa, se ei voi olla syy jättää asiaa tutkimatta.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vaatimus 4: Muutoksenhakijat vaativat Luikan alueella varovaisuusperiaatteen noudattamista kaikessa päätöksenteossa (KHO 2018:121) sekä ELY-keskukselta tarkkaa ja yksityiskohtaista selvitystä siitä, miten varovaisuusperiaatetta käytännössä ja konkreettisesti Luikan hankealueella sovelletaan biodiversiteettisopimuksen, EU-oikeuden sekä ELY-keskuksen ydintehtävän - ympäristönsuojelun – näkökulmasta.

ELY-keskuksen vastaus: Muutoksenhakijan tulkinnan mukaisesta selvitysveloitteesta seuraisi nykyisestä käytännöstä poikkeavia selvitysveloitteita lukuisille hankkeille. Oikeuskäytännön perusteella on sinänsä selvää, että ELY-keskus voi puuttua lainvoimaisen luvan saaneisiin hankkeisiin luonnonsuojelulain vastaisuuden vuoksi, ja Luikan maa-ainesten ottohankkeelta onkin edellytetty uusia selvityksiä liito-oravan ja viitasammakon esiintymisestä myönnetystä maa-ainesten ottoluvasta huolimatta. Kuitenkin myös toiminnanharjoittajan oikeutettujen odotusten suoja ja eri toiminnanharjoittajien tasapuolinen kohtelu tulee asiassa huomioitavaksi.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin vastaus: ELY-keskus myöntää, että oikeuskäytännön perusteella on selvää, että ELY-keskus voi puuttua lainvoimaisen luvan saaneisiin hankkeisiin lainvastaisuuden vuoksi. Vireillepanijat muistuttavat, että luonnonsuojelulain mukaisen pakkotoimen vireillepano on tehty vuonna 2022, koska hankealueen välittömän tuhoutumisen uhka on ollut todellinen (UPM metsänkäyttöilmoitus päätehakkuun tekemiseksi: ”Maankäyttömuutokseen johtava erityishakkuu, puuston poisto kallionottoalueelta” sekä Hämeen Kuljetus Oy:n vaiheistamissuunnitelman toteuttaminen) ja on sitä edelleen. Vireillepanon aikaan voimassa ollut ja edelleen päätöksentekoon sovellettava LSL 1096/1996 edellyttää päätöksentekoa, joka ei ole ristiriidassa EU-oikeuden eikä Rion sopimuksen kanssa - eli noudattamaan vakiintunutta varovaisuusperiaatetta, joka antaa *oikeusohjeen* LSL:n erityissäädösten (tässä tapauksessa mm. LSL 1096/1996 49 § ja 57§) tulkintaan ja ratkaisun tekemiseen sekä erityisesti kannustaa luonnon monimuotoisuutta *suojeleviin toimiin myös aidoissa tieteellisen tiedon epävarmuustilanteissa* (kuten Luikan tapauksessa edelleen riittämättömissä kartoituksissa tai ristiriitaisissa havainnoissa). Kotimaisessa oikeuskäytännössä tätä periaatetta ilmentää ratkaisuteksteissä riittämättömiin selvityksiin perustuen asioiden palauttamis- ja/tai kumoamistuomiot. Varovaisuusperiaate muodostaa käännetyin näyttäytymisen: on riittävin selvityksin osoitettava, että luonnon ja ympäristön kannalta (vastaavasti asiatyypeittäin) laissa kiellettyä seurausta ei synny.

Toiminnanharjoittajalla ei ole oikeutettujen odotusten suojaa yli luonnonsuojelu- ja muiden lakien, etenään kun perusteluna on ’tasapuolisuus’ - joka ei todellakaan direktiivilajit tuhoamalla toteudu kuin yksipuolisena toiminnanharjoittajan etuna. Toiminnanharjoittaja on saanut ympäristö- ja maa-ainesluvut toiminnalleen puutteellisin ja riittämättömin selvityksin, ja selvitysten puutteellisuus on lukuisten eri asiantuntijoiden - myös ELY-keskuksen itsensä - toteama. Toiminnanharjoittajalle ja ELY-keskukselle on varmasti myös selvää, että liiketoiminnassa on riskejä - näitä ei voida minimoida tai välttää lainvastaisella tiukasti suojeltujen direktiivilajien hävittämisellä. Toiminnanharjoittajalla on ollut mahdollisuus hyödyntää lähes vuoden ajan oikeutta toimia alueella ennen ko. direktiivilajihavaintoja.

Mikäli toiminnanharjoittaja kokee ’oikeutettujen odotustensa suojan’ olevan riittämätön, toiminnanharjoittajan tulisi kohdistaa suojaodotuksensa tahoihin, jotka ovat virheet tehneet, toisin sanoen puutteellisin tiedoin ja riittämättömin perustein myöntäneet luvat toiminnanharjoittamiselle. Lisäksi vireillepanijat huomauttavat, että oikeutettujen odotusten suoja koskee *yhtä lailla* tiukasti

suojeltuja direktiivilajeja ja vireillepanijoita - oikeutetusti sen odottamista, että luonnonsuojelumääräyksiä noudatetaan, niitä toimeenpannaan siihen tarkoitukseen, johon ne ovat säädetty ja joita kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea käyttämään.

Vireillepanija katsoo, että ELY-keskuksen päätös ei perustu riittäviin selvityksiin (HL 31). Alueella on useiden direktiivilajien LLP:itä, joiden rajausta ja kokoa ELY-keskus pitää itsekin epäselvänä. Selvitysvelvollisuus on nimenomaan asiassa toimivaltaisella viranomaisella, toisessa hengessä kuin ELY-keskuksen johtopäätösten muotoilusta käy ilmi. ELY-keskus on luonnonsuojelulain valvontaviranomainen. Näin ollen ELY-keskuksella ei ole ollut käytössään riittäviä tietoja, jotta se olisi voinut todeta, että perusteita toiminnan keskeyttämiselle luonnonsuojelulain näkökulmasta ei ole. Asiassa esitettyjen selvitysten perusteella epäilyä tiukasti suojeltujen luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikkenemisestä tai häviämisestä ei voida sulkea pois. Asiassa jää siis merkittävä epävarmuus samoin kuin KHO:2022:67 (32) ja KHO:2016:148. *Tämä on se kynnys, minkä ylittymisestä muutoksenhakija hakee hallintotuomioistuimen arviota.*

Tampereella 7.1.2025

Antti Virnes

Puheenjohtaja

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Sari Hämäläinen

Järjestösihteeri

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry